

ՆԱԽԱԹԱՅԵՑՅՈՒԹ

Ճ Ո Յ Ճ Ճ Ա Բ Ո

Linguistic

Papers

6063 30632146

ମେଲାରୀର ପାଇଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ମୋହନିତି ଓ ରାଜିକା ଏବଂ ପରିବାସ ପରିବାସ ପରିବାସ

ଧାର୍ମିକ ପଦବୀ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ

ლინგვისტური და სოციალურ-კულტურული სისტემის წიაღმიში კომუნიკაციის კვლევისას თავს იჩენს მთელი რიგი ფაქტორები, კერძოდ: სოციალური ურთიერთზეგავლენის კომპონენტები, ვერბალური მესიგის სტრუქტურა, მისი დამოკიდებულება სოციალური კვლილების პარამეტრებთან, ის კოდები, რომელთა საშუალებითაც თანამოსაუბრები. ერთმანეთზე ზემოქმედებენ, აგრეთვე, ურთიერთდამოკიდებულება მოცემულ მესიგსა და სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა ქცევის იმ მოდელებს შორის, რომლებიც მოცემული კულტურის წიაღმი წარმომაშვა. თითოეული ამ ფაქტორთაგანი სხვადასხვა დისკაბლინის კვლევის საგანია, — წერს პირანჯელა დიადორა, სიენის უნივერსიტეტის პროფესორი, — რომელიც იკვლევს კულტურათაშორის ასეუბულ თავისებურებებს და უცხოლებისათვის იტალიური ენის სწავლებაში ექსტრალინგვისტური კომუნიკაციის ყოფით პრობლემებს.

ადამიანთა კომუნიკაციის კვლევა, იმ მიმართულებით, საითკენაც ის ამ უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში წარიმართა, დისკიპლინათაშორისი ურთიერთზეგავლენის ტიპური მაგალითია. ეს შევნივრად იციან იმ ლინგვისტებმა, რომლებიც შეისწავლიან დისკურსის ანალიზს და, კრძოდ, ისეთი დისკიპლინის სფეროში მომუშავე მკვლევრებმა, როგორიცაა პრაგმატიკა. სწორედ ის განიხილავს კომუნიკაციის რეალური გამოყენების შემთხვევებს, ანუ იმ კონკრეტულ ცვლილებებს, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება კომუნიკაცია, კრძოლა:

5) „იმ სტრატეგიებს, რომლებიც ამოქმედდება მოყვანილია მის მიერ, ვანც ლაპარაკობს (აღრესანტი), და ვინც უსმერს (აღრესარი),

ჩათა ამ უკანასკნელმაც, თავის მხრივ, დაადასტუროს ნებისმიერი ლინგვისტური აქტის შესრულება;

ბ) ენასა და კონტექსტს შორის ურთიერთობებს, რომლებიც ლინგვისტური სტრუქტურით „კოდიფიცირდებიან“ (სობრერო, 1999, 29).

დღეს, როდესაც წარმოუდგენლად უსაზღვროა საინფორმაციო და საკომუნიკაციო სივრცის შესძლებლობები და გაადვილებულია მიმოსვლა, იტალიური ენის შემსწავლელი საზღვარგარეთელი სტუდენტები თითქმის თანაბაზ პირობებში უნდა იმყოფებოდნენ მათთან, რომლებიც ამ ენაზე დაბადებიდან ლაპარაკობენ, ანუ იმ „საზოგადოების წევრებად“ უნდა მიიჩნევდნენ თავს, რომელთაც სურთ, გარკვეულ საერთო სპეციფიკურ გარემოში, კონკრეტული ქმედებების მეშვეობით (და არა მხოლოდ ენის კოდით), განახორციელონ თავიანთი საკომუნიკაციო მიზნები.

თანამედროვე ენების დიდაქტიკა განპირობებულია კომუნიკაციური სიახლოეთი. მიუხედავად იმისა, რომ ეს უკანასკნელი ძირითადად ორიენტირებულია მოქმედების აქტზე, შეუძლებელია ანგარიში არ გაეწიოს იმ დისკიპლინებიდან გამომდინარე გარემოებებს, რომლებიც ენის ფარგლებში საკომუნიკაციო აქტის სხვა ასპექტების შტავლებითაც არიან დაკავებული (როგორც იტალიური ენის, ისე ანთროპოლოგიური და სოციოლინგვისტური დისკიპლინების შესწავლით). მოცემული დისკიპლინების სიახლოე ძალზე მნიშვნელოვნი ხდება, როდესაც საქმე ეხება თანამოსაუბრეთა კომუნიკაციის სხვადასხვა ასპექტს, რომელთა მიზანს წარმოადგენს იტალიური ენის შემსწავლელ უცხოელებთან ანალოგიური კომუნიკაციის განხორციელება. რადგან შეუძლებელია, ამ თვალსაზრისით, მოვახდინოთ მხოლოდ ენისა და ვერბალური კოდის იმიტირება, იმ მოქმედში, როცა ინდივიდებს შორის საკომუნიკაციო აქტი მხოლოდ ლინგვისტური სისტემის საშუალებით კი აღარ ხორციელდება, არამედ მოძრაობაში მოდის არავერბალური კოდების მთელი ერთობლიობა, რომელიც ხელს უწყობს იმ მესჯების წარმოქმნას, რომელიც მეტყველი პირიდან აღრესატს გადაეცემა. მეორე მხრივ, უცხოურ ენაზე საკომუნიკაციო აქტის წარმართვა თავის თავში გულისხმობს შშობლიურ. ენაზე მოსაუბრეთა, როგორც ვერბალურ და არავერბალურ ურთიერთობის, ისე მოცემული ენის შემსწავლელთა ენისა და კულტურის ურთიერთდამკიდებულების თავისებურებათა ღრმა კოდნას. მაშასადამე, შეგვიძლია ვთქვათ,

რომ კულტურათაშორისი ასპექტები შესაბამისობაში მოდიან დისკიპლინათაშორის ასპექტებთან, ქმნიან რა ურთიერთდამკიდებულების ისეთ რთულ გამას, რომელსაც უცხოური ენის მასწავლებელმა თავი უნდა გაართვას მისი, თუნდაც ორი ენის საფუძლიანი კოდნით, რომელიც აღჭურვილი და გამყარებული უნდა იყოს გლოსერდიდაქტიკის შესაბამისი მეთოდებითა და ხერხებით.

„ექსტრალინგვისტური კომპეტენცია არის, როგორც კომუნიკაციურ აღქმაზე დაფუძნებული სტავლების თეორია, ისე კულტურათაშორის დიდაქტიკასა და სამოქმედო აქტზე ორიენტირებული აღქმის მასტიმულირებელი პრინციპების მთელი ერთობლიობა“ (სობრერო, გვ. 59). ამიტომ დღვენდელი განვითარებული მსოფლიოს უცხო ენის მასწავლებლები უმნიშვნელოვანეს როლს ანიჭებენ ექსტრალინგვისტური კომპეტენციის უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებას კონკრეტულ ენასა და კულტურასთან მიმართებაში იყენებენ რა, მსგავსი მიზნის მისაღწევად აუდიო-ვიზუალურ და სხვა სახის ეფექტურ ტექნიკურ საშუალებებს, ტრანსკოდიფიკაციურ დიდაქტიკურ ხერხებსა და სხვა ულტრათანამედროვე აუდიო-ვიზუალურ საშუალებებს.

მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ გარდა ამოქმედებული სამეტყველო აქტის ანალიზისა, უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება სხვადასხვა ენებს შორის მიმართებებისა და კულტურათაშორისის ცოდნისა და გამოცდილების გათვალისწინებასაც. ასეთ შემთხვევაში, შშობლიურ ენაზე მოსაუბრეთა მიერ განხორციელებულ საკომუნიკაციო აქტსა და სხვა ენისა და კულტურის წარმომადგენელთა მიერ განხორციელებულ მსგავს ქმედებაში, ხშირად, მართლაც რომ იჩენს ხოლმე თავს სრულიად განსხვავებული ფაქტორები. ანუ, აშკარაა, რომ როცა საქმე არავერბალური კომუნიკაციის ეფექტურ განხორციელებას ეხება, ძალზე ცოტაა იმ ადამიანთა რიცხვი, რომელიც ზემოხსენებულ ფაქტორებს ითვალისწინებს.

„სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა საკომუნიკაციო აქტის განხორციელებისას ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორია შევძლოთ როგორც სხვა ერთს წარმომადგენლის როგორც სიტყვების, ისე „ქცევების“ გაგება და აღქმა“ (კრაშნია, გვ.: 31).

იტალიელი მკვლევრის პ. დიადორას აზრით, საკომუნიკაციო და პრაგმატიული დანიშნულებით იტალიური ენის შტავლებისას არ ღირს გვერდი ავუაროთ ყოველივე ზემოთქმულს, რადგან არავერბალური დანიშნულების სიმბოლოებს არც თუ ისეთი მეორეხარისხოვანი რო-

ლი ენტებათ, როგორც დღევანდელ იტალიაში, ისე მის საზღვრებს გარეთ მცხოვრებ იტალოფონების საკომუნიკაციო აქტში. იტალიური კულტურა და კონტექსტი, მართლაც რომ შეიძლება განისაზღვროს, როგორც ერთ-ერთი „ძლიერი კულტურა და კონტექსტი“, რომლის ინტერპრეტაციისას ინგარიში უნდა გავუშიოთ კონტექსტს, რომელ-შიც ხორციელდება მნიშვნელოვანი ურთიერთზეგავლენა (იმპლიკოტური კომუნიკაცია), იმ ე.წ. „სუსტი კონტექსტის კულტურისაგან განსხვავებით, როგორიცაა, მაგალითად, გერმანული, სკანდინავიური, ანგლო-საქართველო, რომელშიც კონტექსტი ნაკლებ მნიშვნელოვანია და სადაც ვერბალური კომუნიკაცია ასრულებს წამყვან როლს, რათა უფრო გამომხატველობითი (ექსპლიკიტური) გახდოს კველაფერი ის, რაც სჭირდება მსმენელს მესივის სწორად აღსაქმელად (ექსპლიკიტური კომუნიკაცია)“ (დიადორა, 2002, 7).

ჩვენ ქვემოთ შევცდებით განვიხილოთ კინესიკური, პროქსემიკური და ქრონემიკული კომპეტენციის რამდენიმე ასპექტი, რომელთაც შეუძლიათ გარკვეული მნიშვნელობა იქნიონ იმ უცხოელებისათვის, რომლებსაც იტალიურ კულტურასთან აქვთ უშუალო შეხება. იტალიური მკვლევარი ლუჩია მადი ენის საკომუნიკაციო კომპეტენციის განსაზღვრისას და სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა შორის კომუნიკაციისას წარმოქმნილი გაუკებრობების ასახსნელად იშველიებს ვენეციის "Ca' Foscari"-ს უნივერსიტეტის პროფესორ ბალბონის ტერმინს, *"incidenti interculturali"* (სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა შორის მომხდარი უბედური შემთხვევები) და დასქნს, რომ მსგავსმა პრობლემებმა მართლაც შეიძლება იჩინონ თავი განსხვავებული კულტურის წარმომადგენლების ენის სწავლებისას. ზემოსხენებული ავტორი იშველიებს ცნობილი ლინგვისტის Krashen-ის სიტყვებს: ემოციური ფონი გავლენას ახდენს შექნილი ცოდნის ხარისხზე, დახარჯულ დროსა და მიღწეულ შედეგზე. როდესაც უცხოური ენის შემსწავლელი პირისპირ აღმოჩნდება „უხერხულობის“, „კოგნიტიური დისონანსის“ წინაშე, უცხოური ენის შესწავლისას შესაძლოა თავი იჩინოს ერთგვარმა ფსიქოლინგვისტურმა „შეფერხებებმა“ და „ჩამორჩენამაც“ კი. ზემოაღნიშული პრობლემების დაძლევის ეფექტურად გადაჭრის მიზნით ლუჩია მადი გვთავაზობს პროფესორ ბალბონის ნაშრომიდან ამოკრეფილ იმ, მისი აზრით, მნიშვნელოვან ფორმულირებებს, რომლის საბოლოო განხილვისას აკეთებს მეტად საინტერესო ანალიზს და იძლევა სასარგებლო რჩე-

ვებს, რომლებიც გათვალისწინებულ უნდა იქნას უცხო ენის სწავლების მეთოდიებში. პირველ რიგში მკვლევარი სვამს შემდეგ შეკითხვას: „რა არის ენა?“ და ამ შეკითხვაზე პასუხობს პროფესორ ბალბონის სიტყვებით: „ენა ზოგადად არის კომუნიკაციის დამყარებისა და აზრის გადაცემის საშუალება, მაგრამ ამავდროულად ენა წარმოადგენს ამა თუ იმ კულტურის გაცნობის საშუალებასაც“ (ბალბონი, 1999, 24). ავტორი მას სამ ძირითად ფუნქციას ანიჭებს: 1. *მრავალფუნქციური* (რადგან გამოიყენება არა მარტო იმისთვის, რომ რაიმე „ვთქვთ“ ან „წარმოვაჩინოთ“, არამედ იმისთვისაც, რომ „ვიმოქმედოთ“); 2. *მრავალშრიანი* (რადგან მასში ერთმანეთს გადაჰკვეთენ კოგნიტიური, სოციალური და კონტექსტუალური ფენომენები); 3. *მრავალირხოვანი* (რადგან ეს უკანასკნელი იყენებს უმრავ არხს, მაგ.: უცხოულაცია, მიმიკა, პროქსემიკა, პროესოლიკა, რომლებიც მეტაუსტრიულაცია, მესივის „მესივის“ აგებისას. „კომუნიკაცია არის ყოვლისმომცველი და ყოვლისგამიჭოლი აღამიანური ფენომენი, ხოლო ენა წარმოადგენს ერთდროულად ამ ფენომენის საფუძველს, მედიუმსა და შეიძლება ითქვას, წიაღს“ (ლებანიძე, 2004, 37). პროფესორი ბალბონი ენის საკომუნიკაციო კომპეტენციას განსაზღვრავს როგორც სამუშარდა პირამიდას, რომელიც აუცილებლად გულისმობას შემდეგ სამ კომპეტენციას: 1) *sapere la lingua* (ვიცოდეთ ენა) აზრის გაება, კითხვა, წერა, მონოლოგის წარმართვა, თარგმნა; 2) *saper fare lingua* (ვიცოდეთ, თუ რა ვაკეთოთ ენით) ენის თავისუფლად ფლობა, რაც გულისმობას სოციალურ, პრაგმატულ და კულტურულ ასპექტებს); 2) *sapere i linguaggi verbali e non verbali* (ვერბალური და არავერბალური ენის ცოდნა), რაც გულისმობას როგორც ლინგვისტურ კომპეტენციას (სინტაქსურ-მორფოლოგიურ, კონტექსტუალურ, ფონოლოგიურ და პარალინგვისტურ ასპექტებს), ისე ექსტრალინგვისტურ კომპეტენციას (პროქსემიკა, პროსოლიკა, ვესტრემიკა). საკომუნიკაციო აქტის კომპონენტთა სრულობა კოგნიტიური და კონტექსტუალური აღმის შედეგი გაება ყოველთვის კონტექსტუალურ-სიტუაციური აღმის შედეგი მიღწევა. ბალბონის მიხედვით კომუნიკაციური სიტუაცია შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი გარემოებებისდა მიხედვით: ა) დრო, რომლის აღმაც, როგორც ცნობილია, განსხვავებულია სხვადასხვას კულტურაში; ბ) სასუბრო თემები და სეკითხები, რომლებიც შესაძლოა გასაგები მოვერებენოს თანამოსაზღრისთვის, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სხვა კულტურაში ისინი შესაძლოა განსხვავებული დაგვავიწყდეს.

ლო ღირებულებების მატარებელი აღმოჩნდნენ. (ამიტომ უმჯობესია გადავამოწმოთ მათი ადეკვატურიდ აღქმა); გ) თანამოსაუბრეთა როლების გადანაწილება, რომლებიც სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლებისთვის შესაძლოა განსხვავებული აღმოჩნდეს; დ) აღვიღო, სადაც ხორციელდება საკომუნიკაციო აქტი, რომელიც შესაძლოა განვითარდეს კონკრეტული კულტურის „არენაზე“ (გეოგრაფიულ სივრცეში).. ინტერკულტურული კომუნიკაციისთვის დამახასიათებელ თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მასში მონაწილეობას იღებენ სხვადასხვა გეოგრაფიული და კულტურული სივრცის წარმომადგენლები, რომლებიც იმისდამიუხედავად, რომ გაცნობიერებული აქვთ, რომ სხვა „არენაზე“ უწევთ საკომუნიკაციო აქტის განხორციელება, მაიც წარმართავენ ამ უკინასკნელს თავიანთი კულტურისათვის დამახასიათებელი ტრადიციული ღირებულებებისა და მენტალობის მიხედვით (ბალბონი, 1999, 26). ცნობილია, რომ საკომუნიკაციო აქტში გამოიყენება: ა) ლინგვისტური ტექსტი; ბ) ექსტრალინგვისტური საკომუნიკაციო საშუალებები; დ) მკაფიო ან ფარული მიზნები, რომლებიც ნებისმიერ კულტურაში ექსპლიციტური ფორმების მქაცრი წესებითაა განპირობებული, წესები, რომლებიც კომუნიკანტთა სოციალური სტატუსის, იერარქიისა და სქესის მიხედვით სრულიად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან; ე) ფსიქოლოგიური მიღვოძა (დამოკიდებულება) კომუნიკანტის კულტურის, ინსტიტუციის, ეთნიკური ჯგუფის ან სქესის მიმართ, რომლის წარმომადგენლიცაა თანამოსაუბრე (ურთიერთდამოკიდებულებანი, რომლებიც თავს იჩენს განსაკუთრებით ექსტრალინგვისტური საკომუნიკაციო საშუალებების გამოყენებისას). ბუნებრივია, რომ უცხო ენის სწავლება გულისხმობს კონკრეტული შესასწავლი ენის სინტაქსურ-მორფოლოგიური, ფონოლოგიური და ტექსტურივი კომპეტენციის შექნას. გარდა ამისა, გულისხმობს პრაგმატული, სოციოლინგვისტური და კულტურული კომპეტენციის ფლობასაც.

სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლთა შორის საკომუნიკაციო აქტის წარმართვისას ხშირად შეიძლება წავაწყდეთ შემდეგი სახის სირთულეებს: აზრის ერთმანეთთან დაკავშირების განსხვავებულ თავისებურებებს, განსაკუთრებით იმ თვალსაზრისით, თუ როგორი ლინგვისტური ხერხებით არიან ეს აზრები გადმოცემული და როგორი ემოციური საშუალებებით გადმოიცემა ესა თუ ის ინფორმაცია. აქედან გამომდინარე, პრობლემა იმაში კი არ მდგომარე-

ობს, რომ ვავიკოთ რა არის ნათევამი? არამედ იმაში, თუ რატომ არის ნათევამი?. საქმე ის არის, რომ სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლთა ინფორმაციებში პასუხი ამ უკანასკნელზე არასოდეს არის ჩადებული. კულტურათა შორის ლინგვისტური განსხვავებებით გამოწვეული გაუგებრობები თავს იჩენს არა მარტო მაშინ, როცა თანამოსაუბრეთა კომუნიკაციისას გაურკვევლობა ხდება, არამედ, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლები მეტყველებენ თავიანთი კულტურისათვის დამახასიათებელი სტრუქტურის გამოყენებით, რაც თანამოსაუბრეთა შორის ხშირად დამაბულობასა და დაბნეულობას, ანუ ე. წ. „კულტურულ შოკს“ წარმოშობს.

ახლა ვნახოთ, თუ როგორი სახის პრობლემები შეიძლება წარმოიქმნას სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლთა შორის არავრბალური კომუნიკაციის კინგისკური, პროქსემიკული, პროქსოდიკული და სხვა პარალინგვისტური ასპექტების თვალსაზრისით:

გამოხედვა: ცნობილია, რომ არსებობს მთელი კომპლექსი გამოხედვისა, რომელიც ნაირფეროვანია თანამოსაუბრეთა ასაკის, სქესის, იერარქიული საფეხურის, ნდობის ფაქტორისა და სხვათა მიხედვით. აღნიშნული არავრბალური ჭოდის გამოყენების წესები სრულიად განსხვავებულია სხვადასხვა კულტურაში. იტალიელებმა დიდი ხანია შეამჩნიეს და მათვის კლასიკურ მაგილითად იქცა ის, რომ მასწავლებლის მიერ დატუქსული ჩინელი მოსწავლე თავს ჩაქიდრავს და თვალებით იატაქს აშტერდება. მაშინ, როცა იტალიელი მასწავლებლისთვის ზემოაღნიშნული ასავერბალური კოდი, გარდა იმისა, რომ ყალბი და თვალთმაჯური საქციელის მაჩვენებელია, მოსწავლის მხრიდან სრულებით არ წარმოადგენს სინანულის გამომხატველ უსტუ. აღმართ, სწორედ ამიტომ მიმართავს მასწავლებელი მას შემდეგი ფრაზით: „თვალებში შეიცირე, როცა გელაბარაჟები!“ ანალოგიური „კულტურული შოკს“ შეიძლება გამოიწვიოს იტალიელი მასწავლებლის მიერ ქართველი დატუქსული მოსწავლის ქცევა-მაც, რადგან ზემოაღნიშნული ვერბალური კოდი ქართულ კულტურაშიც თავაზიანი უსტის დატვირთვის მატარებელია. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, აღვილი წარმოსადგენელია, თუ როგორი არა ადეკვატური, თვით ეროტიკული ინტერპრეტაციაც კი მიცეს სხვადასხვა კულტურაში განსხვავებული სქესის წარმომადგენლთა შორის გამოხედვასა და თვალების მოძრაობებს.

სახის გამომეტყველება, მიმიჯა: მსგავს არავერბალურ კოდს თითქმის ყველა კულტურა იყენებს, მაგრამ ამ უკანასკნელთა ხმარების წესებზე კონტროლი განსხვავებულია მსოფლიო კულტურებში. მაგალითად, ხმელთაშუა ზღვის აუზის მკვიდრთა კულტურა არ ზღუდვის სახის მიმიჯაში გრძნობებისა და ეძოციების დაუფარავად გამოხატვას (საუბარია იმ საყოველთაო ფორმულირებაზე, რომლის მიხედვითაც განსაკუთრებით მამაკაცმა არ უნდა შეიმჩნიოს თავისი „სისუსტე“). მსოფლიოს სხვა კუთხებში, კერძოდ, პზიაში, სახის მიმიჯაზე გარკვეული ტაბუა დაწესებული, რაც ხმელთაშუა ზღვის აუზის მკვიდრთ ისეთ შთაბეჭდილებას უქმნის თითქოს აზიელები შეუკალით თუ არა, ემოციას მოკლებულო ხალხია, ნაკლებ პატივს სცენტს სხვა კულტურის წარმომადგენლებს, რაც, ბუნებრივია, მცდარია და სინაძღვილეს არ შეეფერება.

ძლიერებისა და ხელების მოძრაობები: ბუნებრივია, ხელებით უსტიულიორება სახის მიმიჯასთან ერთად ძლიერი მაკოდიფიცირებელი არავერბალური საკომუნიკაციო საშუალებაა და მისი დაწვრილებითი ანალიზი შორს წაგვიყანს, თუნდაც იმიტომ, რომ ეს უკანისკნელი იტალიის სახვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა დატვირთვის მატარებლებია. აუცილებელია აღნიშვნოს, რომ უსტი, რომელიც ერთ კონკრეტულ კულტურაში დადებითი მესიზის შემცველია, სხვაში შეურიცხმული და უარყოფითი მუხტის მატარებელია. ზემოაღნიშნულის დასამოწმებლიდ ბალბონის მოჰყავს ცნობილი ამერიკული უსტის მაგალითი „O.K.!“. აღსანიშნავია, რომ ქართველები და იტალიელებიც ბევრ უსტს სხვადასხვა დანიშნულებით იყენებენ, რაზეც, ჩემი აზრით, მასწავლებლმა აუცილებლიდ უნდა გამახვილოს სტუდენტის ყურადღება.

სუნგი, ხმაური და სხეულის ნაწილების მოძრაობით გამოწვეული ხმაური: ბუნებრივია, ზედმეტი დაწვრილებანება ამ კუთხით მიუღებელია, თუმცა აღსანიშნავია, რომ სხვადასხვა კულტურის განსხვავდებული მგრძნობელობა ახასიათებს ზემოაღნიშნულთან მიმართებაში. თითქმის ყველა კულტურისათვის მიუღებელია სხეულიდან მომდინარე არასასიამოვნო სუნი და ხმაური, თუმცა ამ მხრივაც სხვადასხვა კულტურებში წესების ნაირგვარობასთან გვაქვს საქმე: მაგალითად, დასავლეთის კულტურაში მიღებულია ცხვირის ხმაურიანი მოხოცვა, მაშინ, როცა იაპონიაში, ჩინეთში და ჩვენთანაც, საქართველოში მსგავსი ქმედება უკულტურობის ნიშანია. „პზირად მინახავს, — აღ-

ნიშნავს ავტორი, — თუ როგორ ჩაყოფს თავს მერჩში აზიელი მოსწავლე ცხვირის ფარულად მოსახოცად (ყოველგვარი ხმაურის გამოცემის გარეშე), რადგან მას მისი კულტურა ასწავლის, რომ ეს თავაზიანობას მოკლებული უქსტია“ (ბალბონი, 1999, 28). პირადად, მეც არიერთხელ შევსწრებივარ, თუ რა გაოცებას იწვევს ქართველში იტალიელის მიერ აღნიშნული ქმედება. ამიტომ, უმჯობესია, მსგავსი თავისებურებები წინასწარ ახსნილი და განმარტებული იქნეს პედაგოგის მიერ.

თანამოსაუბრებების სხეულთა შორის დისტანცია: თვითოვეულ ჩვენგანს გარს ახვევია ერთვარი უხილავი „გარსი“, რომლის შიგნითაც თავს დაცულად და კომფორტულად გრძნობს. როდესაც ვინმე ჩვენი „გარსის საზღვრების“ გაღმოლახვის ცდილობს, ამას, გარკვეულწილად, აგრესიად იღიერება და დისკომფორტს განვიცდით. ზემოხსენებულის დასადასტურებლად, ბალბონის მოჰყავს ცენტრალური იტალიისა, და ნაწილობრივ, ხმელთაშუა ზღვის აუზის მკვიდრთა აზრი იმის შესახებ, რომ საუკეთესო დისტანცია კომუნიკაციათა შორის არის მასთან მკლავის ორ გაწვდენაზე დგომა. მაშინ, როცა სამხრეთი იტალიისა და არაბეთში, აგრეთვე, ჩემი აზრით, საქართველოშიც, აღნიშნული დისტანციის დასაშვები ზღვარია. მკლავის ერთ გაწვდენაზე დგომა, თუმცა მიღებულია, აგრეთვე, ამ მანძილის შემცირება თვით თანამოსაუბრესთან შეხებამდეც კი. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ადვილი გასაგები უნდა იყოს ის დისკომფორტი, რომელიც შესაძლოა იგრძნოს როი განსხვავებული „გარსის“ მქონე თანამოსაუბრები, როდესაც მათ კულტურაში მიღებული წესები დაირღვევა რომელიმე ან როივე თანამოსაუბრის მხრიდან: ის, ვინც მიჩვეულია დიდ მანძილზე საუბრის წარმართვას, დისტანციის დარღვევას აღიერებს როგორც მის წინაშე აგრესის ჩადენას, და ის, ვინც ახლო მანძილზე საუბარს არის მიჩვეული, თანამოსაუბრები ხედავს პიროვნებას, რომელიც მის მიმართ ცივ ურთიერთობას იჩენს და გაურბის. უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს საყოველთაოდ აღიარებული, ზოგადი ხასიათის საერთაშორისო ნორმები, რომლებიც არეგულირებენ ერთი და იმავე და განსხვავებული სქესის წარმომადგენლების დისტანციურზღვარს. და ბოლოს, წესები მის შესახებ, თუ რომელი პიროვნების გადაკონცას ვაპირებთ, სად და როდის, საგრძნობლად განსხვავდება კულტურებს შორის: იტალიაში მამაკაცების მიერ ერთმანეთის გადაკონცა არც თუ ისე მიღებულია, თუმცა ეს უკანასკნელი ფართოდ

გამოიყენება, როგორც მისალმების უსტი მთელი ხმელთაშუა ზღვის აუზის ფარგლებში. სახალხოდ კოცნა აღნიშნულ რეგიონში (ქალსა და მამაკაცს შორის, აგრეთვე მამასა და შვილს შორის) სხვადასხვანა-ირად აღიქმება: ზოგან დასაშვებია, ზოგან კი არა. რაც შეეხება ქართულ კულტურას, მასში განსაკუთრებით ბოლო ხანებში, მიღებულია მამაკაცების მიერ ერთმანეთის გადაკოცნა, რაც სითბოსა და მე-გობრიობის გამომხატველ უსტი წარმოადგენს, თუმცა არ არის გამო-რიცხული, რომ ბევრი კულტურისათვის მიუღებელი და გაუგებარი აღმოჩნდეს.

შეთავაზებები: უცხოელი სტუმრის გამასპინძლება ყოველთვის თავაზიანობისა და პატივისცემის გამომხატველი უსტია. მაგრამ ამ შემთხვევაშიც გვმართებს ზომიერების დაცვა. მაგალითად, საქართვე-ლოში (უფრო ძლიერ) და ნაწილობრივ იტალიაშიც (შედარებით ნა-კლებად), შეინიშნება ტენდენცია (საბედნიეროდ, ეს ტენდენცია ორი-ვი კულტურაში თანდათან სუსტდება) საკვებისა და სასმელის სტუმ-რისთვის დაძალების თვალსაზრისით, რაც უხერხულ მდგომარეობაში აღდებს სხვა კულტურის წარმომადგენლებს (მაგ. ანგლოსაქსური წარმოშობის მქონე პირებს), რომლებიც სხვაგვარი ქცევის ნორმებს არიან მოჩვეულინი. აქვთ თავს უფლებას მივცემ დავამატო, რომ კარგი იქნება, თუ მომავალში, საქართველოში ჩატარდება კვლევები კულ-ტუროლოგიის დარგში, რომლებშიც მეცნიერულ დონეზე უსწავლი-ლი იქნება ჩვენი კულტურისთვის დამახასიათებელი ექსტრალინგვის-ტური ხერხები და გამოხატვითი საშუალებანი, განსაკუთრებით, ქარ-თული სუფრის ტრადიციების შესახებ, რათა ჩამოსულმა სტუმარმა არ მიღოს, თუნდაც სასიამოვნო, მაგრამ მაინც ე. წ. „კულტურული შოკი“.

საჩუქრები: ბუნებრივია, საჩუქრის გაკეთება წარმოადგენს ისეთ საკომუნიკაციო ხერხს, რომლის საშუალებითაც პიროვნებისადმი პა-ტივისცემას, მეგობრობასა და სიყვარულს გამოვხატავთ. განსხვავებუ-ლია მხოლოდ მიღვომა იმ ნივთების მიმართ, რომლებსაც ესა თუ ის კულტურა ანიჭებს საჩუქრის სტატუსს და, აგრეთვე იმას, თუ რო-გორ ხორციელდება აღნიშნული ცერემონია: როგორი სახით გადა-სცემენ ან თანხმდებიან მასზე. ნებისმიერ კულტურაში უსაძლოა არ-სებობდეს ნივთი ან ნივთები, რომლის ჩუქრებაც საერთოდ შეუძლებე-ლია ზოგიერთ კონკრეტულ შემთხვევასთან დაკავშირებით: მაგ. იტა-ლიაში, ქრიზიანთემების თაიგულის მირთმევას ერიდებიან, განსაკუთ-

რებით, შშობიარე ან ორსული ქალებისათვის, რადგან შესაძლოა ცუ-დად ენიშნოთ მანამ, სანამ ბავშვი არ დაბადებულია. ცნობილია, ისე-ვე, რომ გერმანიაში ცელოფანში შეხვეული ყვავილების მირთმევა არც თუ ისე კარგ ტონად აღიქმება. საინტერესო და სხვადასხვანა-რია მიღომა, აგრეთვე, საჩუქრის მომტანი პირის თანდასწრებით მი-სი გახსნა-არგახსნის რიტუალის შესახებაც: დასავლეთის ქვეყნებში მიღებულია საჩუქრის ავტორის თანდასწრებით მისი გახსნა, რადგან მაღლიერებაზე მიგვანიშნებს, მაშინ როცა, აღმოსავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში საჩუქრის არ ხსნიან და მხოლოდ მაღლობას იხდიან.

როგორც დავინახეთ, სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლებს შორის კომუნიკაციისას უსაძლოა თავი იჩინოს ე. წ. „კულტურულმა შოგა“, რაც გამოწვეულია ე. წ. „კონცენტრიული დისონანსით“, რაც ნებისმიერ ინდივიდს უსაძლოა გაუჩნდეს სხვა კულტურის თავისებუ-რებების საკუთართან არ დამთხვევის შემთხვევაში. ბუნებრივია იმის კითხვა: რა დიდაქტიკური სტრატეგიები შეიძლება იქნეს გამოყენებუ-ლი კულტურათა შორის განსხვავებებისას წარმოქმნილი პრობლემების გადასაჭრელად? ჩვენი აზრით, უცხო ენის სწავლებისას აუცილებე-ლია შემდეგი დიდაქტიკურ-მეთოდოლოგიური სტრატეგიების გათვა-ლისწინება:

ა) უსასაწავლი ენისა და კულტურის ტრადიციების, ადათ-წესე-ბისა და წეს-ჩვეულებების განსხვავებების ახსნა ვიზუალური და სხვა სახის თვალსაზრისებითი ნიმუშებისა და მიგალითების (ვიდეო, წერი-ლობითი დიალოგები, ილუსტრაციები) საშუალებით, ანდა პირდაპი-რი გამოცდილების (მაგნიტოფირზე ან ვიდეო კამერაზე ჩაწერილი მასალის) მეშვეობით.

ბ) ავუხსნათ და განუვითაროთ ენის შემსწავლელებს ის უნარი, რომ არსებობენ უნივერსალურად პრაგმატული და არაბრაგმატული ერები, მაგრამ არსებობს აგრეთვე მთელი გამარტინგავისტური ხერხე-ბისა მასთან დაკავშირებული პრობლემების გადასაჭრელად.

გ) გაცნობიერდეს და დაინგრეს ორივე კულტურის სტრატეგიკუ-ბი და შესწავლილი და შემუშავებულ იქნას სხვადასხვა ხერხები და მეთოდები ლინგვისტური აქტების წარმატებით განსახორციელებლად.

დ) მიუხედავად იმისა, რომ საწყის ეტაპზე შეუძლებელია უცხო კულტურის კომუნიკაციური კომპეტენციის სრულიად ადეკვატური დაუფლება, „კულტურული შოკის“ თავიდან ასაცილებლად მაინც არსებობს ისეთი ფსიქოლოგიური სტრატეგიები და ხერხები, როგო-

რებიცაა, მაგალითად: ირონიული თვითკრიტიკა, შეცდომებზე თვალის დახუჭვა ან ბოლოშის მოხდა და სხვ.

ლიტერატურა

- ლებანიძე, 2004** — ლებანიძე გ კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, „ენა და კულტურა”, თბილისი, 2004.
- მაკაროვი, 2003** — Макаров В. Л. Основы теории дискурса. <<Гнонис>>. Москва, 2003.
- ბალბონი, 1994** — Balboni P., Didattica dell'italiano a stranieri, Roma, Bonacci 1994.
- ბალბონი, 1998** — Balboni P. Tecniche didattiche per l'educazione linguistica. Italiano, lingue straniere, lingue classiche, Torino, UTET 1998.
- ბალბონი, 1999** — Balboni P.E., Parole comuni, culture diverse. Guida alla comunicazione interculturale, Venezia, Marsilio. 1999.
- დიადორა, 2001** — Diadora P., L'ITALIA FRA NOI la comunicazione non verbale, p://www. Neticon. Net/fra noi/2001/COMUNICAZIONE. htm, pag. 1-8.
- მადი, —** Madi L., La diversa appartenenza culturale puo` unfluire sull'apprendimento della Lingua?, www.irre.toscana.it/sell/recources/competenzacomunicativa.htm.
- სობრერო, 1999** — Sobrero A. A. ,Lingue (e lingua) da salvare, «Italiano e Oltre»., 1999, XIV, 152.
- სობრერო, 1993** — Sobrero A. A. (a cura di), Introduzione all'italiano contemporaneo. I, Le strutture. II, La variazione e gli usi, Laterza, 1993a, Roma-Bari.
- დაულეი, ბერტი, კრაშენი, 1985** — H. Dulay, M. Burt, S. Krashen, La seconda lingua, Bologna, Il Mulino, 1985 (edizione originale in lingua inglese Language two, New York, Oxford University Press, 1982)

NINO TSERSVADZE

Extralinguistic and Linguistic Culture Specific Peculiarities when Teaching Italian

Summary

As is known, misunderstandings during an intercultural communication are often caused by culture-specific stereotypes the participants of the communicative act manipulate with. Misunderstandings might lead to tensions, they may be interpreted as offences, or they might bring about a "cognitive dissonance", i. e. misunderstandings might condition a culture shock.

The paper examines a culture-specific verbal and non-verbal means that are essential when handling communication in Italian. The author presents a number of didactic and methodological strategies that might help teachers of Italian to deal with the issue.